

ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК РЕСУРС ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Не применшуючи ролі, значення і можливостей широкого спектру суб'єктів у справі формуванні здорового способу життя, підтримуємо думку щодо життєвої необхідності активізації участі молоді та громад, волонтерів в означеному процесі, а також залучення молоді до волонтерської діяльності.

Роль волонтерства як повноправного суб'єкта суспільного розвитку визнана на державному рівні, що підтверджено у Законах України «Про основні засади молодіжної політики» [4], «Про волонтерську діяльність» [3], «Про волонтерський рух» [2], Державній цільовій соціальній програмі «Молодь України» на 2021–2025 роки [1], в яких добровільна праця волонтерів визнається як необхідна та суспільно корисна.

Відповідно до статистичних даних, показник суспільної зацікавленості у громадській (зокрема волонтерській) діяльності постійно збільшується – українці заявляють про зростаючу готовність до волонтерства, деякі загальні тенденції все ще свідчать про наявність потенціалу для активнішої участі у волонтерській діяльності.

Найпопулярнішими видами волонтерської діяльності серед молоді віком 14–35 років є збір коштів для військових, участь у заходах соціального спрямування, допомога уразливим групам населення тощо. Значні корективи у розвиток на активізацію волонтерського руху внесли суспільні виклики, що активізувалися в умовах війни.

Поняття і явище волонтерства є широко розповсюдженими як у науковому обігу, так і на рівні чинного законодавства. Тому зацікавленість викликає аналіз його використання не тільки в українських нормативно-правових та наукових документах, а і у міжнародних актах та дослідженнях цього явища

З метою узгодження ключових понять дослідження («волонтер», «волонтерство», «волонтерська діяльність», «студентська волонтерська група») нами здійснено понятійно-категорійний аналіз проблеми волонтерської діяльності як засобу формування здоров'язбережувальної компетентності студентської молоді. Волонтерську діяльність розглядаємо як «соціально-педагогічний феномен, ефективний засіб соціалізації, соціального становлення особистості, студентської молоді як окремої соціально-демографічної групи суспільства, що вирізняється за сукупністю вікових та психофізіологічних особливостей, від рівня здоров'я якої залежить не лише якість їхнього власного життя, а й якість майбутньої професійної діяльності» [5, с. 325–326].

У дослідженні здійснено аналіз стану волонтерської діяльності

студентів в освітньому середовищі ЗВО та позааудиторній роботі.

На основі аналізу сайтів ЗВО України, інших інструктивно-методичних матеріалів виокремлено особливості позааудиторної волонтерської роботи, що реалізуються через такі об'єднання студентів: волонтерські служби, волонтерські клуби (на базі ЗВО, клубів за місцем проживання, центрів соціальних служб, та ін.); молодіжні волонтерські інформаційно-просвітницькі проекти, програми; студентські волонтерські групи, які діють на базі громадських організацій, неформальних об'єднань; та ін.

З'ясовано, що вагому складову студентського волонтерства складає участь молоді в діяльності громадських об'єднань поза ЗВО: регіональних (Волонтерська організація «РАЗОМ» м. Умань та ін.), всеукраїнських (Всеукраїнський громадський центр «Волонтер», Українська волонтерська служба та ін.), міжнародних (Міжнародний Комітет Червоного Хреста та ін.).

Окрему складову дослідження відведено аналізу аудиторної роботи ЗВО – змісту навчальних дисциплін, спрямованих на вивчення майбутніми фахівцями основних аспектів волонтерської діяльності. Насамперед, в контексті підготовки майбутніх соціальних працівників (соціальних педагогів), педагогів закладів позашкільної освіти. З-поміж інших заслуговують на увагу навчальні дисципліни, у змісті яких частково простежуються особливості використання молодіжної роботи, волонтерства в контексті формування здоров'язберезувальної компетентності особистості («Молодіжна робота у сфері дозвілля та волонтерства», «Методика роботи з дитячими та молодіжними організаціями», «Теоретико-практичні основи молодіжної роботи», «Соціальна молодіжна політика», «Соціальна політика», «Теорія і практика молодіжної роботи», «Молодіжна робота» та ін.).

З'ясовано, що сьогодні волонтерство як загальне соціально-культурне, соціально-педагогічне явище набуває ще більшої актуальності в умовах сучасних соціально-економічних викликів, що викликало потребу в так званому осучасненні досліджуваного феномену, як-от: волонтерство онлайн, волонтерство під час карантину, волонтерство під час війни і т.п.

Однак, на відміну від аудиторної роботи (загальні та спеціальні фахові дисципліни) ЗВО недостатньо використовують можливості позааудиторної складової підготовки фахівців (студентські волонтерські служби, клуби, сектори молодіжної роботи) в таких аспектах: удосконалення когнітивно-пізнавального компонента здоров'язберезувальної компетентності особистості (формування системи знань з питань здоров'язбереження та створення здоров'язберезувального середовища у професійній діяльності); мотивації студентської молоді до волонтерської роботи в цілому та здоров'язберезувального волонтерства зокрема; підготовки студентів-волонтерів; тощо.

Тому, означені аспекти потребують подальшого вивчення з метою розробки теоретико-практичних основ формування здоров'язберезувальної компетентності студентської молоді у процесі волонтерської діяльності з подальшою реалізацією у практиці роботи ЗВО.

Список використаних джерел

1. Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2021-2025 роки. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/579-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 21.12.2022).
2. Закон України «Про волонтерський рух». 2010 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/748-2004-%D1%80> (дата звернення: 20.12.2022).
3. Закон України «Про волонтерську діяльність». 2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text> (дата звернення: 11.02.2023).
4. Закон України «Про основні засади молодіжної політики». 2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#Text> (дата звернення: 12.03.2023).
5. Поліщук Н. М. Волонтерство як соціально-педагогічний феномен: термінологічний аналіз. *Інноватика у вихованні*. Рівне: РДГУ, 2022. Вип. 15. С. 146–159. DOI: <https://doi.org/10.35619/iiv.v1i15.462>

Богдан Пономаренко

ПРИЧИНИ ТА ПЕРЕДУМОВИ БАШКИРСЬКОГО ПОВСТАННЯ 1755 РОКУ ЯК ПРИКЛАД КОЛОНІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ

У XVII–XVIII століттях терени Історичного Башкортостану були територією багаточисельних повстанських рухів, які доцільно розглядати як реакцію на проведення колоніальної експансії російського уряду. Башкирські роди, сприймаючи підданство умовному центру за принципом васалітету, із збереженням власних культурних традицій та вотчинного права на землю, не мирилися із спробами централізації російської держави. У пер. пол. XVIII ст. ідеї реорганізації управління башкирської території не просто витали у думках чиновницької верхівки, але й безпосередньо шукали можливість реалізації [4, с. 127–128]. Але прагнення напівкочівників-мусульман Південного Уралу зберегти статус-кво у господарських та культурних відносинах краю не давало можливості уряду таку політику реалізувати повноцінно. Вираженням спротиву став і виступ 1755-го року.

Башкири станом на поч. XVIII ст. досі зберігали (хоч вже і у стані розкладу) родоплемінну організацію суспільства, основою господарства якого було общинне землеволодіння із вотчинним правом користування землею для місцевих феодалів [7, с. 9–10]. Гарантією володіння вотчинними землями для башкир були ясак та несення військової служби. Однак ці права російським урядом неодноразово порушувалися, що ставало причиною постійних заворушень [5, с. 156–160]. Після повстання 1735-36 рр. уряд Російської імперії вирішив переглянути підходи до колонізаційної політики на південно-східному прикордонні, віддавши цей